

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A1 DERSİ

UZUN TEZ ÖDEVİ

“GEÇMİŞİN KALINTILARI”

Danışman Öğretmenin Adı Soyadı : Sedef TÖRE

Öğrencinin Adı: Ecem Başak

Öğrencinin Soyadı : ALBAYRAK

Diploma Numarası: D1129-0070

Sözcük Sayısı : 3553

Araştırma Sorusu : Zülfü Livaneli’nin “Kardeşimin Hikayesi” adlı yapıtında yabancılik ve yabancılaşma olgusu odak figür üzerinden nasıl yansıtılmıştır?

ÖZ

Uluslararası Bakalorya Programı, Uzun Tez Ödevim için Zülfü Livaneli'nin "Kardeşimin Hikayesi" adlı yapıtını seçtim. Yapıt, geçmişinde yaşadığı derin acıların yaralarını kişilik bölünmesiyle sarmaya çalışan Ahmet'in yaşadığı olaylar dizisiyle beraber duygusal ve iç-dış gerçeklik çözümlemesinden bahsetmektedir. Yapıtta aşk, yabancılık, iletişim, ölüm izlekleri vurgulanmaktadır. İzlekler monolog, geriye dönüş ve diyalog anlatım teknikleriyle geliştirilmiştir. Bu yapıtı seçmemdeki temel nedenlerden birisi, yapıttaki izleklerin zengin olmasıdır. Okuyucuyu ağır imgelerle yormaması ve sanatlı dilini de koruması bu yapıtı seçmemde önemli bir unsur olmuştur. Yapıtta simgeler ve imgeler birbirleriyle paralellik gösterecek şekilde işlenmiştir. Kurgunun estetikliğinin birinci tekil kişi üzerinden verilmesi beni daha etkili şekilde okumaya yöneltmiştir. Odak figürün yaşadığı olaylar okuyucuyu da etkilemektedir. Ayrıca odak figürün kişiliği ve hayat bakış açısının farklı olması ve zamanla evrimi izleklerle vurgulayıcı bir şekilde desteklenmiştir. Sonuç olarak, bu yapıtı seçmemin nedeni yapıtın akıcılığı, çarpıcılığı ve zenginliğidir.

Sözcük Sayısı: 135

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ.....	4
II.İLETİŞİM VE İLETİŞİMSİZLİK.....	5
II.I.Dış Gerçeklik ve Odak Figür.....	5
II.II.Gazeteci ve Ahmet.....	7
II.III.Mehmet’in İletişim Sırasında Yaşadığı Dil Sorunu.....	10
III.YABANCILAŞMA.....	11
III.I.Geçmiş Olgusunun Odak Figür Üstündeki Etkisi.....	11
III.II.Yabancılığın İçinde Tanıklık Olgusu.....	12
III.III.Odak Figürün İç Dünyasında Yaşadığı Tezatlık	13
III.IV..Ahmet’in Yaptığı Kucaklama Makinesi ve İşlevi.....	14
IV. SONUÇ.....	15

I. GİRİŞ

İnsanın doğasında olan duygular, bireyler tarafından bastırılmaya çalışılsa bile hayatın getirdikleri o duyguların yeniden ortaya çıkmasına neden olur; çünkü birey bazen içinde bulunduğu uzamın kendi üzerindeki etkilerinin farkına varamaz. Zülfü Livaneli'nin "Kardeşimin Hikâyesi" adlı yapıtında, odak figür olan Ahmet'in – diğer adıyla Mehmet – başından geçen birtakım olaylar sonucunda yaşadığı kişilik bölünmesi; bu psikolojik olayın ardından yaşamakta olduğu şehir olan İstanbul'un gürültüsü, kalabalığı ve karmaşasından kendisini ayırıştırması ve yeni taşındığı kasabada yakın çevresinde işlenen bir cinayet sonucu yapılan soruşturmalarda kendisi ile yüzleşmesi ele alınmaktadır. Hem aşk hem de iletişim yapıtta etkili olan temel izlekler olarak görülmektedir, çünkü odak figürün psikolojik rahatsızlığından önce yaşadığı olaylar zinciri aşka dayalıdır ve aşkla birlikte iletişim kuramama sorunu da onun rahatsızlanmasında etkilidir. Odak figürün yaşadığı yabancılaşma da bu temel izlekler üzerine kurulmuştur. Ahmet Bey'in geçmişinde yaşadığı olaylar sonrasında kendini fiziksel, duygusal ve düşünsel anlamda soyutlaması ile birlikte odak figürün kendini ayrı bir birey olarak tutma arzusunun ne kadar güçlü olduğu ve bu arzunun onun hem iç hem de dış dünyasında belli bir yere sahip olduğu gösterilmektedir.

II. İLETİŞİM VE İLETİŞİMSİZLİK

İletişim, bireyin hem kendi ile hem de dış çevre ile yaptığı düşünce alışverişidir. Bu süreçte insanın algısını genişletebilmekten kendiyle yüzleşmesine kadar birçok görevi yerine getiren iletişim kavramı, bireyin var olma simgelerinden biridir. İnsanın düşünen bir varlık olduğu kabul edildiğinde, bu düşünme sürecinde hem dış çevre ile hem de iç gerçekliğinde gerçekleştirdiği iletişim onun birincil kaynaklarından biri olmak zorundadır. Bu yapıtta ise odak figürün özellikle kendini var etme amacı gütmemesi etrafındakilerle yaşadığı iletişimsizlikten kaynaklanmaktadır. Bu nedenle kendi iç gerçekliğiyle yaşadığı kavga onu dış dünyadan uzaklaştırmak için yeterli bir gerekçedir.

II.I. Dış Gerçeklik ve Odak Figür

Dış gerçeklik ne kadar Ahmet'i içine çekmek için onu belli başlı maceralara sürüklemeye çalışsa da odak figür, bunun gerçekleşmemesi için elinden geleni yapmaktadır. Yapıtın ilk sayfalarında toplumdan soyutlanmış tavrını sergileyen Ahmet, bunu dış çevre ile iletişimi sırasında sıklıkla açığa vurmaktadır. Ahmet'in bu yönünün çözümlenebilmesi için hem yabancılığını destekleyici hem de içindeki tezatlığı gösterecek öğelere yer verilmiştir. Gazeteci dışında Ahmet'in çevre ile etkileşimi iki figür üzerine kurulmuştur: Arzu ve Ali. Arzu ve Ali'nin sıcak tavırları nedeniyle Ahmet'in onlar arasında kabul görmesi onu pek fazla etkilememiştir, çünkü ilişkilerinde kendisi ile karşısındakini birbirinden ayıran kalın ve sıkı bir duvar örmüştür. Bu duvar, dış gerçeklik içerisinde bulunan her insan için geçerli olmuştur. Arzu ve Ali'nin yapıtın başında yer alan cinayetle ilişkili olmaları, odak figürün de yaşayacağı maceraların başlamasına neden olmaktadır. Yapıta bir cinayetle giriş yapılması, odak figürün monologları ile destekliğinde onun kişiliğini çözümlmek için bir fırsat niteliğindedir. Cinayet gerçekleşikten sonra Ali'nin acısına ve çaresizliğine ortak olmak Ahmet'in içinden gelmemiştir çünkü bu durum onun psikolojisini derinden etkileyecek bir

durumdur. Bu yüzden kendi savunma mekanizması onun bu durumdan etkilenmesini önlemek amacıyla onu durumun dışında tutmuştur. Onun bu tavrı toplum adetlerine olan yabancılığını da gözler önüne sermektedir. Çevresindekilerin örf ve adetleri yerine, kendi normları üzerinden hareket eden bir figür olarak gösterilmiştir. Bunun başlıca örneği ise, Ahmet'in başsağlığı dilememesidir. Topluluk içindeki davranışları incelendiğinde Ahmet, kendi soyutluğunu her ortamda yaşamayı benimsemiş bir birey olarak sunulmaktadır ve o, bu soyutlanmayı bozmak istemediği için insanlarla kurduğu iletişimlerde kendisine aracılık edecek bireyler kullanmaktadır. Ayrıca fırsatını bulduğunda herhangi bir söz söylemeden mekânı terk etme özgürlüğünü özümsemiştir. Mekânı terk ettiği anda da kendi iç gerçekliğiyle beraber huzura ulaştığı tek yerin İstanbul'un il sınırlarının bile neredeyse dışarısında olan soyutlanmış evi olduğu açıkça belirtilmektedir.

Yapıtın günümüze ait olan kısmında Ahmet'in kırılma anları okuyucunun gözüne çarpsa da hala onun soyutlanmış halini gözler önüne seren bazı gerçekler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi içinde bulunduğu uzamdır. İstanbul'un dışında denilebilecek kadar uzakta, çok az insanın varlığından haberdar olduğu bir uzam, bu olaylar sonrasında da hala Ahmet'in evinin olduğu yerdir. *“Uzun zaman önce, her şeyi geride bırakıp Karadeniz kıyısındaki bu sahil köyüne yerleştim. İstanbulluların çoğunun adını bile duymamış olduğu bu köyde hayat kolaydır.”* (Livaneli, 32) Bunca olaydan sonra kendini insanlara yeniden açmak gibi bir çabası da olmamıştır çünkü bu çabasının olumlu sonuçlanacağına dair bir umudu bulunmamaktadır. Öyle ki, yaşadığı duygusal sarsıntı, geçmişte yaşadığından daha da ağır gelmiş ve onu ölüme sürüklemiştir.

Cinayet kurbanı Arzu ve eşi Ali ile olan ilişkisi de bir yabancılık örneği olarak gösterilebilir. Geçmişinde yaşadığı yıpratıcı olaylardan sonra kendini öznel duygulara kapatan Ahmet yeni yaşantısında evinin birçok odasına bu öznel duyguların ismini vermiş ve tek arkadaşı olarak gördüğü kitapları bu öznel duygulara göre gruplandırmıştır. *“İntikam Odası,*

Kıskançlık Odası, Aşk Odası, Cinsellik Odası” (Livaneli, 19). Bu duyguların bulunduğu ortak nokta ise birbirlerini beslemeleri ve insanın en derin arzularını gün yüzüne çıkaran duygular olmalarıdır. Kitaplarını bu duygulara göre gruplaması Ahmet’in “duyguları öğrenme” yöntemini karşılar niteliktedir; çünkü her ne kadar geçmişi onu ürkütse de bu duyguları yeniden kendi yöntemiyle öğrenmeden insanları anlamamanın pek de mümkün olmadığını ileri sürmektedir. Hep insanları gözlediğinden bahseden Ahmet, her sorgulamasında da insanların belli başlı olaylara verdiği tepkilere “Neden?” sorusunu sormaktadır. Bu odalar dış gerçekliğinde, onunla diğer insanlar arasındaki ilişkilerine bir köprü kurmaktadır ancak bu duyguların yanı sıra üç odaya verilen isim Ahmet’in geçmişini ve şimdiki zamanını özetlemektedir ki bu da onun aslında çevresinde yaşanan duyguların nasıl sonuç vereceğini çoktan özümsemiş bir kimliği olduğunu göstermektedir. “*Savaş Odası, İntihar Odası, Cinayet Odası” (Livaneli, 19).* Bu üç oda, Ahmet’in görüşüne göre insanların yaşadığı öznel duyguların köleleri oldukları an olabilecek temel üç olaydır. Kendisi de aynı şekilde bu üç olayın da birebir içinde olmuştur. Savaş, yapıtta üç anı içermektedir. İlk olarak, odak figürün iç gerçekliğiyle verdiği savaşı gösterir. İkinci olarak ise, tek aşkı olan Olga için Ludmilla ile olan savaşını temsil etmektedir. Son olarak, Mehmet’in kölesi olduğu aşk duygusuna güvenerek, neredeyse aynı denebilecek kadar benzer duyguyu yaşayan Ludmilla ile Olga için savaş verdiği zaman, kendi yaşadıklarının karşısındaki sevdiği için yeterli olmadığını düşündüğü bir an, bu olgunun bir kanıtı niteliğindedir. Cinayet olgusu, bir aşk cinayeti olduğu düşünülen Arzu’nun ölümünü simgelemektedir. İntihar olgusu ise Ahmet Bey’in geçmişinde intihar etmeye çok yaklaştığını, ancak bunu şimdiki zaman diliminde gerçekleştireceğine dair ipucu niteliğindedir. Sevmekten bu kadar korkan Ahmet, dış gerçekliğin sürüklediği maceralar dizisine takıldığı andan itibaren bir gazeteciyle tanışmakta ve yapıt süresince yaşayacağı maceraların çoğu doruk noktasını onunla beraber yaşamaya başlamaktadır.

I.II. Gazeteci ve Ahmet

Ahmet'in insanlarla olan iletişiminin en belirgin örnekleri yeni tanıştığı gazeteci kız üzerinden verilmektedir. Ahmet'in yapıtın başından sonuna kadar iletişim içinde olduğu gazeteci kızın mesleğinin gazeteci olarak seçilmesi tesadüfî değildir. Gazetecilik mesleği, toplum ile iletişim ister ve düzgün bir iletişimin sağlanabilmesi için de toplumun yargılarının özümsemesi gerekir. Bununla birlikte gazetecilik doğru haber yapılabilmesi adına bireylerin de sorgulanabildiği mesleklerden birisidir. Gazeteci kızın yapıtın devamında Ahmet'in yabancılık çekmesinin nedenlerini anlaması aslında toplumdaki değer yargılarının sorgulanmaya açık olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Cinayet araştırmasıyla ilgilenen gazeteci kız, Ahmet'in kapısını çalıp onunla ilk tanıştığı an elini uzattığı halde Ahmet'in elini uzatmayışı yabancı insanlara yaklaşma şeklinin ne kadar sınırlı olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle; kendi ile sosyalleşme arasına sıkı bir duvar örmüştür. *“Sıkımam için elini uzattı ama eli boşlukta kaldı. Yüzünde bir şaşkınlık oluştuysa da kendini çabuk toparladı ve elini çekti.”* (Livaneli, 23). Yapıt boyunca gazetecinin ismini sormaması da Ahmet'in gazeteci ile olan iletişimden uzak durma isteğini pekiştirmek için gösterdiği çabayı işaret etmektedir. Bu duvarların etkin bir iletişim sırasında gösterdiği direnç, gazeteci kız ile gelişen iletişim ile direncini kaybetmeye mahkum olmuştur ancak bunun oluşabilmesi için bir çok uzun ve derin konuşmaya ihtiyaç duyulmuştur. İlk karşılaşmaları ne kadar seviyeli bir şekilde gerçekleşse de gazeteci kızın tavırları Ahmet'in gözünden kaçmamış ve ona karşı kendini yavaş yavaş açmaya, açık yüreklilikle cinayet ile ilgili sorulan sorulara cevap vermeye başlamıştır. Buna rağmen Ahmet'in sorulara cevap vermesinin başlıca sebebini gazeteciye karşı aniden oluşan samimiyetinin aksine, gazeteci kız ile olan iletişimini olabildiğince çabucak kesmek düşüncesi oluşturmaktadır. İlk başta durum böyle olmasına karşın, zamanla bu sorulan soruların çerçevesi genişlemiş ve Ahmet'in geçmişi gazeteci kız aracılığıyla okuyucuya aktarılmıştır. Bu durum odak figürün gazeteci ile iletişiminin seviyesinin değiştiğinin göstergesidir. Bu açıdan yabancılaştırmanın kırılma noktasını sağlayan araç gazeteci figürüdür. Bu kırılma

noktasının başlıca kanıtı ise, “siz” den “sen” e geçiş anıdır. “*“Sen de insanı rahatsız edecek bir tipe benzemiyorsun.” Bu sözü söyledikten sonra birden fark ettim ki, çoktandır “siz” den “sen” e geçmişim ama o buna aldırış gibi görünmüyordu.*” (Livaneli, 94). Bu geçiş anından hemen sonra Ahmet çitayı daha da yükselterek sadece insanın kendini yakın hissettiği kişilere karşı hissedebileceği ya da davranabileceği bir takım eylemlere başvurmuştur. Bunlardan ilki gazeteci kızın Ahmet’in evinde zorunluluktan kaldığı zaman Ahmet’in ona “*İyi geceler bebeğim!*” (Livaneli,95) diye seslenmesidir. İkincisi ise yıllardır şehirden uzak, kendi evinde ve düzeninde tek başına hayatını sürdüren Ahmet’in evine bir yabancıyı kabul etmesine ve genel düzeninin bir şekilde bozulmasına rağmen onun bundan rahatsız olmamasıdır. “*Odama çıkıp yattığımda, evde ikinci bir kişinin varlığını yadırgayacağımı sanırken, bundan hiç de rahatsız olmadığımı fark ettim. İlginç bir durumdu bu benim için.*” (Livaneli, 95).

Odak figürün gazeteci ile gerçekleştirdiği iletişim sırasında iki önemli kırılma anı yaşanmıştır. İlk kırılma anı, Ahmet’in ikiz kardeşi olarak bahsettiği Mehmet’in hayatını anlatması, yani kendi geçmişinden bahsetmesidir. Mehmet’in hayatındaki faciadan bahsedilmeye başlandığı andan itibaren iki figürün arasındaki buzlar çözülmeye başlayarak gazetecinin eline Ahmet’in kişiliğini çözümüleme şansı geçmiştir. Bu ise Ahmet’in, Mehmet’i anlatışındaki yorumlamalarından belli olmaktadır. İkinci kırılma noktası ise gazeteci kızın evde son gününü geçirdiği gün kızın dudaklarını uyurken Ahmet’in dudaklarına değmesidir ki bu olay Ahmet açısından duygusal anlamda ciddi bir kırılma anıdır. Ahmet ile gazetecinin öpüşme anı, hem iletişimin hem de aşkın bakış açısından değerlendirilmeye açık olduğunu ortaya koymaktadır. O an Ahmet’in bütün acıları, yaşantıları gözlerinden adeta bir sel gibi dökülür ve bu gözyaşları onun geçmişinde yaşadığı en derin duyguları gün yüzüne çıkartan damlalardır. Aynı zamanda zamanla güçsüzleşen savunma mekanizmasının son nefesini verdiği andır, çünkü duygular tarafından ele geçirilmenin özlemini tam da o an benliğinin derinliklerinde hissetmiştir. “*Bu dudakların ılık dokunuşu, yıllardır içinde yaşamakta*

olduğum kişisel buz çağını eritiyordu. Aşıktan korkarak, çekinerek, ondan uzak kalarak geçen onca soğuk yılın birikmiş bütün yağmurları sessizce gözlerimden boşanıyordu. Dudaklarımda uyumakta olan kızın dudaklarından... Onca zaman hayranlıkla seyrettiğim o kıvrık altdudağı, dudaklarımdaydı. Evet, hissediyordum” (Livaneli, 304). Bu an, okuyucuya şu mesajı vermektedir: insan her nereye kaçarsa kaçsın, içindeki var olan duyguları, en büyük arzuları öldüremez. Bu büyük arzular her ne kadar bastırılmaya çalışılsa da elbet bir gün gelir ve yeniden bireyi ele geçirir. Duyguların çözölmeye başladığı an, iç gerçeklikle yüzleşmek kaçınılmazdır. Ayrıca insanda hasret yaratan unsurların doğuşu bunun sayesinde olur. “Önce bir şok gibi gelen dokunma, şimdi yerini muhteşem bir kadın erkek sevecenliğine bırakmıştı.” (Livaneli, 304).

I.III. Mehmet’in İletişim Sırasında Yaşadığı Dil Sorunu

Ahmet'in yaralarına sebep olan Olga ile yaşadıkları, geçmişinde de yabancılıktan kurtulamadığının bir göstergesidir. Bununla ilgili ilk sorunu dil sorunu olmuştur. Birbirlerini anlamadan, bir tercüman aracılığıyla anlaşmaya çalışmaları Mehmet'in çaresizliğini okuyucuya sunmaktadır. Bunun getirdiği bir facia ise geriye dönüş tekniğiyle Ahmet'in geçmişine ayna tutulmasını sağlayan Mehmet'in Olga ile birlikte olmaya çalıştığı andır. Neşeyle geçirilen bir gecenin ardından Mehmet'in en derin arzularla Olga'ya yakınlaşmaya çalışması, Olga'nın panikleyerek ve Rusça bağırarak kendini ifade etmesiyle bitirilmektedir. Mehmet'in Olga'yı anlayamaması üzerine iş arkadaşı Ludmilla'yı odaya çağırıp Olga'nın ne dediğini söylemesini istemesi, yabancılığının getirdiği çaresizliği göstermektedir. İnsanın en mahrem anlarından birisi olan cinsel ilişki, bu olay ile ele alındığında, iki figür arasındaki bedensel yakınlaşmanın, konuşulan dilin yarattığı yabancılık ile tökezlemesine neden olmuştur. İnsanın kendini en insan hissettiği anlardan birisinde üçüncü bir şahısın olaya dâhil olması odak figürün çaresizliğini ve dil sorunun ciddiyetini belirtmektedir. Bu durum aynı

zamanda Mehmet için duygusal anlamda da bir kırılma anı yaratmaktadır. *“Düşünebiliyor musun durumu? İki kişinin en mahrem anında bir tercüman!”* (Livaneli, 201).

II. YABANCILAŞMA

Yabancılaşma denilen kavram, insanın kendini aidiyetsiz hissetme durumunun göstergesidir. Yaşanılan aidiyetsizlik, insanın kabuğuna çekilmesine neden olarak kendi benliğiyle savaş vermesini ve bu yolun sonunda huzur bulmasını sağlamaktadır. İç gerçeklik ile yapılan iletişimde dış gerçekliğin de sorgulanması, bireyin kendisini toplum içerisinde bir yer bulma çabasına sürüklenmesine rağmen bir sonuca varılamazsa birey kendi kabuğunda mutluluğu bulmanın ideal yol olduğuna inanır. Yapıtta Ahmet figürü de bu durumu yaşamaktadır. Yeni yalnız hayatı dışında dış gerçeklik onun için uygun bir seçenek olmadığından Ahmet, hem zihinsel, hem de fiziksel olarak kendini dış gerçeklikten soyutlamaktadır.

II.I. Geçmiş Olgusunun Odak Figür Üstündeki Etkisi

Aslında insanlar duyguları elde etmez, öğrenilen duygular onları ele geçirir. Ahmet ise kendini bundan uzak tutmak istemektedir. Bunun temel nedeni ise geçmiştir. Hem hapiste hem de Rusya’da olduğu sürelerde Ahmet’i ele geçiren duyguların ona duygusal anlamda zarar vermesi onun duygulardan kaçmasına neden olan iki temel unsurdur. Hapis hayatı ondaki zaman kaybını tamamen ortadan kaldırmış, medeni insan özelliklerini yitirmesine neden olmuş ve onu kendi deyişiyle bir “hayvanlaşmaya” doğru sürüklemiştir. Bu olay onda hem yabancılaşmayı hem de yabanileşmeyi güdülemiştir. Hayatı boyunca ait olduğu medeni toplumdaki zaman içerisinde kendisini toplumun dışına çıkarması ve sessiz hapis hayatının ve anlaşılamanın onda uyandırdığı ümitsizlik hissi, onu gerçek hayatından uzaklaştırmıştır. Hapse gelen Amerikalı gazeteci karşısında Mehmet oldukça heyecanlanmıştır çünkü bu olayla birlikte yabaniğin izleri yavaştan silinmeye başlamıştır. Onun gelişi ve konuşulanları anlamasıyla birlikte, Mehmet’te yeniden medeni topluma ait olma isteği uyanmıştır. Bu olay

“Kendisini içeri sokanlara itiraz ediyordu ve ben bu kelimeleri anlıyordum; Tanrım, anlıyorum diye düşündüğümü hatırlıyorum. Tanrım anlıyorum, ne büyük bir şeydi bu. Bir insanın ağzından çıkan sözcükleri anlamak, onları anlamlandırabilmek. Köşeden doğrulan bedenimle birlikte hayvanlıktan insanlığa doğru da bir yükseliş başlatmıştı o sözcükler bende. Konuşabilen bir yaratıktım.” (Livaneli, 253) ifadeleri ile aktarılmıştır. Rusya’da bulunduğu süre ise ondaki yabancılaşma hissini en çok uyandıran zaman olmuştur, çünkü Rusya’da geçirdiği zaman, hayatındaki en büyük dönüm noktası olan aşk olgusunun hayatına girmesine neden olmuştur. Mehmet, teslim olduğu aşk duygusuyla, büyük bir heyecan duymasına karşın sevdiği kız ile dil konusunda anlaşılamamış, bu nedenle de iş arkadaşı Ludmilla’dan yardım istemiştir. Bu onun içinde beslediği yabancılık duygusunu bastırmanın bir yöntemi olarak sunulmaktadır. Dil, sevdiği kız ile onu en çok ayıran unsur olsa bile kendini onun hayatına tanık olduğu düşüncesi ile avutmuş ancak olayların çözülmesiyle hissettiği tanıklık olgusunun yanlışlığı onun için sert bir darbe olmuştur. Bu duruma “tanıklığın içindeki yabancılık” denebilir ancak başladığı yeni hayatında bu durumun tam tersini yaşamaktadır.

II.II. Yabancılığın İçinde Tanıklık Olgusu

Yapıtın sonuna kadar anlatılmakta olan Ahmet’in yaşadığı kişilik bölünmesi, onun yabancılığını kanıtlayan en büyük unsurdur çünkü olayları birebir kendi yaşamasına rağmen yaşadığı ve derinden etkilendiği bütün olayları hayal dünyasında yaratma ihtiyacı hissettiği kardeşi Mehmet üzerinden anlatması, onu yaşanmış acı gerçekliklerden bir bakıma uzak tutmaktadır. Çektiği acıları unutmak üzere seçmiş olduğu yöntem, kendi arzusuyla kendini deneyimlerinden soyutlaması olmuştur ve bu onu psikolojik anlamda bir noktaya kadar rahatlatmıştır. Hayalinde yarattığı Mehmet’i kendi ikiz kardeşi olarak yaratmasının sebebinin ise hala geçmişine bir açıdan kendini bağlı hissetmesi olarak düşünülebilir. *“İnsan soyu zayıf, kırılgan, her türlü hastalığa, kazaya, acıya açık ama kendini avutarak yaşıyor, bunları unutuyor. İşte anahtar kelime bu; hayatın özü, büyük sırrı; olmazsa olmazı: Unutmak. Eğer*

unutmak diye bir şey olmasaydı, yaşam da olmazdı. İnsan, unutmadan hayatını sürdüremez.” (Livaneli, 31). Ahmet’in bu olayları hafifletmek ve hatta unutmak için bir savunma mekanizması olarak var ettiği kardeşi Mehmet ise bir araç niteliği taşımaktadır fakat Rusya’da iken aşık olduğu Olga’yı gördüğü anda hissettiklerini kelimesi kelimesine hatırlaması hala geçmişine olan bağlılığını ve içindeki yabancılaşma olgusunun bu konuda körelmiş olduğunu göstererek Ahmet’in içinde taşıdığı somut tezatlık da yansıtılmaktadır. *“Sanki dünya silinmişti ya da ben başka bir dünyaya ışınlanmışım. Karşımdaki yüz, ilahi bir ışıkla aydınlanmıştı. Güzellik falan değil bu, çok daha fazla bir şeydi. Hiçbir dilde bunu anlatacak bir kavram, bir kelime olduğunu sanmıyorum. Sanki gökyüzünden Borisov’a bir ışık huzmesi içinde indirilmişti. Yüzü güneşle değil de, içindeki bir ışık kaynağıyla aydınlanıyor gibiydi.”* (Livaneli, 173). İçinde bulunduğu bu tezatlık onun kendi içerisinde çelişkiye düşmesine ve zaman zaman kendi kendisiyle çatışmasına yol açmaktadır. Bu durumu dış dünyaya yansıtmamaya çalışan Ahmet, içindeki yabancılaşma olgusunu dışarıya gösterirken durumunu benimsemiş bir tavır sergilese de günümüz yaşantısında yaşayacağı birkaç küçük an, onu içine sıkışıp kaldığı bu durumdan zaman zaman kurtarmaktadır. Kendini kurtarılmış hissettiği andan itibaren ise yapıtta sürekliliğini koruyan bir iç çatışma baş göstermektedir.

II.III. Odak Figürün İç Dünyasında Yaşadığı Tezatlık

Yapıtın girişinde olayların ve durumların, odak figür olan Ahmet’in ağzından anlatıldığı göze çarpmaktadır. Bu durum odak figürün iç dünyasındaki yabancılaşmayı gözler önüne sermesinde rol oynamakla beraber okuyucunun, odak figürün iç ve dış gerçekliğindeki kargaşayı anlamasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca odak figürün monologları bu gerçekliği destekler niteliktedir. Ahmet’in kendisi ile verdiği savaş tamamen tezatlık üzerine kurulmuştur. Kendi geçmişini kabullenemeyişi ve duygulara yönelik köle ile efendi arasındaki ilişkinin kendi içinde yaşattığı ikilemi hissetmesi, onu yaşamının sonuna kadar rahatsız etmiştir. Bu rahatsızlık da onun kendi yaşamına son vermesine neden olmuştur. Geçmişinde

yenildiği arzularına karşı tekrar ezilmemek ve onların yeniden kölesi olmamak için kendini dış gerçekliğinden sonsuza dek uzaklaştırmanın yolunu bu şekilde bulan Ahmet, her ne kadar duyguların yabancı olduğu olduğunu açıklamaya ve buna kendini inandırmaya çalışsa da aslında yaşanmışlıkların farkında olan bir bireydir ve duygular ile yaşanacaklar arasındaki neden-sonuç ilişkisini ilk ve tek yaşam süresinde yapının sonunda kendi kimliğiyle örtüştürmüştür. Bu yaşanmışlıklardan evvel ise yaşanmışlıklarını bir kenarda bırakıp fiziksel sevgisinin neden-sonuç ilişkisini yaptığı kucaklama makinesi ile kurmuştur.

II.IV. Ahmet'in Yaptığı Kucaklama Makinesi ve İşlevi

İletişim yoluyla rahatlamayı kendine göre bulmayan Ahmet'in geçmişine ait kırılma anını gösteren bir diğer kanıt ise kendi yaptığı kucaklama makinesidir. Onun için gerçek bir sevgili niteliği taşıyan bu makine Ahmet'in savunma mekanizmasını kırmaktadır; onun sayesinde şefkati tekrar bedeninde hissetmektedir. *“Bir erkek kadar güçlü, bir kadın kadar sevecen. Zor bulunan, değerli bir sevgili.” (Livaneli, 105).* İnsanlarla tokalaşmayı bile reddeden Ahmet Bey, kucaklaşma makinesinden bahsederken sarılmanın önemine değinir ve bu konuşması, onun aslında mutluluk ve huzur veren derin duygulara ne kadar aç olduğunu göstermektedir. *“Ama sarılmak bir ihtiyaçtır, hem sizin sarılmanız, hem de karşınızdakinin size sarılması, harika bir şeydir.” (Livaneli, 105)* Bu ihtiyacını karşılamak için bir insan yerine bir makine kullanması da onun geçmişindeki yaralara işaret etmektedir.

SONUÇ

Zülfü Livaneli'nin "Kardeşimin Hikayesi" adlı yapıtında, yabancılaşma olgusu odak figür olan Ahmet Bey'in hem dış hem de iç gerçekliğinde konu edilmiştir. İletişim ve aşk teması bakımlarından ele alınan yabancılaşma olgusu, odak figürün bir yandan toplum ile kendi arasındaki çatışmayı sergilerken bir yandan da bu iki ögeye bir şekilde bağlılığını göstermektedir. Ahmet'in iç dünyasındaki yabancılaşma işlenirken girişte verilen ipucu izlek, onun günümüz toplum yargılarına karşı olan yabancılığına okuyucunun tanık olmasını sağlayıp günümüzdeki sosyalleşme algısına, toplum geleneklerine ve insanın alışkanlıklarına sıkça gönderme yaparak okuyucunun sorgulayıcı kimliğine bürünmesini sağlamaktadır. Ancak ilerleyen sayfalar göstermektedir ki odak figürün aslında sürekli yargıladığı durumlara ve olaylara yabancılığı hiç de görüldüğü gibi değildir. Geçmişinin getirdiği izleri de kendi dünyasıyla birlikte günümüz dünyasına taşımayı başaran Ahmet, kurtuluş çaresini yaşadığı kişilik bölünmesinde bulmaktadır; çünkü her ne kadar hayatına tertemiz bir sayfa açmış gibi gözüксе de geçmişinin onun bir parçası olduğunu hiçbir zaman unutmamaktadır. Ayrıca kendi benliğinden kopmamakta ve bunu başka bir benliğinde –ikizi Mehmet- yaşatmaya devam etmektedir. Odak figürün dış gerçekliğindeki yabancılık olgusu da bu yargıyı destekler niteliktedir. Ahmet'in günümüz zamanında bulunduğu uzam, onun dış çevreyle olan ilişkisini en aza indirmek amaçlı seçilmiştir. Böylece kendisini rahatsız edebilecek iletişimlerden kaçabilmiştir. Ancak bulunduğu uzam da onu bundan kurtaramamış ve Ahmet'in kitap boyunca çözülüşünün gösterildiği odak figür-gazeteci ilişkisi ortaya çıkmıştır. Ahmet'in gazeteci ile olan ilişkisi ilerledikçe onunla ilgili her türlü olay ve durum açığa çıkararak iç dünyasında geçmişine duyduğu bağlılığı hem ev içindeki odaları hem yaptığı kucaklama makinesine olan yaklaşımı aracılığıyla tespit edilmiştir. Bu iki tezatlığın sunumu nedeniyle Ahmet'in ne bulunduğu çevreye, ne toplumun değer yargılarına, ne de duygulara yabancı olduğu görülmektedir. O, yabancılığı kendine bir savunma mekanizması olarak

kullanmaktadır çünkü ilişkide olduğu her insan, iletişim yoluyla her an onun en derin yaralarına ulaşabilir. Oysa Ahmet'in en zayıf noktası olan geçmişinin çözülmesi durumunda onun bedenini ve zihninin direncini kaybetmesi an meselesidir. Yapıtın başında gözüktüğü üzere kendi tepkilerine ve yapısına egemen bir şekilde çizilen Ahmet, bir kadının teninin değmesi üzerine yerle bir olmaktadır. Bu olay, Ahmet'in insanın en derin duygularını barındıran benliğini ortaya çıkararak onu bu duyguların yeniden kölesi konumuna getirmiştir. Bu durumun aniliği ve beraberinde getirdiği ağır yük Ahmet'in ani ölümü için hazırlanmış son noktayı oluşturmaktadır. Gazeteci ile iletişimi kendi ölümünün hazırlanma sürecini temsil etmiştir. Gazeteci figürü, Ahmet'le kurduğu iletişim ve onda uyandırdığı aşk duygusuyla bu iki olgunun gerçek hayatta bireyler üzerinde bıraktığı etkiyi yaratarak Ahmet'in geçmişinin başlangıcını ve günümüz hayatının sonunu getirmiştir. İki unsur da insanlar arası ilişkileri başlatma, yüceltme ve aynı zamanda bir anda bitirebilme gücüne sahiptir. Bu iki unsurun gücünü Ahmet'in dışarıdan çelik gibi gözüken fakat içeriden adeta ince bir cam gibi olan direnci kaldıramamıştır. Her ne kadar yabancılığı adım adım çözülmemiş olsa da aldığı son darbe onun ölümünü kaçınılmaz hale getirmiştir.

Ahmet'in yabancılığının kişiliğinde çözülmesi dışında önemli bir noktaya daha değinilmektedir. Yapıtın başında Ahmet'in toplum değer yargılarını eleştirmesi, okuyucunun sorgulayıcı konuma geçiş anı ile okuyucuya hayatta bir takım değer yargılarının zorunluluğunu ya da gerekliliğini düşünme fırsatını vermektedir. İnsanlar toplumun yapılandığı değer yargılarına göre eğitilerek toplumun bir parçası olmayı başarmakta fakat bu tür unsurlara hazırlanırken insanların bu yargılara “Neden?” sorusunu sormadığı gözler önüne serilmektedir. Buna göre tek görevleri dayatılan kurallara uymak olmuştur. Günümüz dünyasının giderek sorgulandığı bir dönemde belli bir kalıba ya da sisteme insanları dayatmak gün geçtikçe zorlaşmaktadır ve kitap bunu sembolleştirmek adına odak figürü bu bağlamda da geliştirmektedir. Yapıt boyunca odak figürün düşündükleri sayesinde yapıt içindeki

figürler de bu düşünceye olumlu ya da olumsuz olacak şekilde cevap vermektedir fakat cevap aşaması bile toplumun değer yargılarına uymayı başarmış insanların sorgulama işlevini gerçekleştirmesine şu ya da bu şekilde neden olmaktadır. Onun için Ahmet'in bunu anlatırken aslında dış görünüşündeki karakterini yabancılık üzerinde başarıyla kurduğu gözlemlenmektedir çünkü yapıt boyunca sürekli olarak iletişim kurduğu gazeteciyi düşünceleriyle, değer yargılarına olan mantık çerçevesinde oluşturduğu tepkileriyle ikna etmeyi başarmıştır. Bu da aslında günümüz toplumunun bazı durumlarda ne kadar sıkıştırılmış kalıplara sokulduğuna değinen bir nokta olmuştur. Bu bakımdan yabancılık ögesi yapıtta gerçek hayatı sorgulamak adına bir anahtar görevi de üstlenmiştir. Bu anahtar sayesinde okuyucu kitlesinin kabullendiğı birçok kalıplaşmış kural ve yargılar bir parça da olsa düşünölmeye başlanmıştır; çünkü insan denilen varlığın düşünmek doğasında vardır ve insan sorduğı en basit sorudan bile birçok önemli sonuca düşünmek sayesinde varır. Düşünme yetisinin verdiği canlılık Ahmet'e yapıtta adeta işlemiştir ve onun işlevi sayesinde bu tür sonuçlara ulaşabilmektedir. Bu bakımdan yapıtta yabancılık olgusu, hem kişilik çözümlemesinde hem de çözümleme sürecinde sorgulanan unsurların okuyucu üstündeki etkisini ortaya koyarak birçok kilit noktayı çözmesinde yardımcı olmaktadır.

KAYNAKÇA

Livaneli, Zülfü. *Kardeşimin Hikayesi*. Doęan Egmont Yayıncılık, 2013, İstanbul